

La Cova del Frare i les seves falses pintures rupestres

Jordi Bustos i Bernús

Entre els anys 6.000 al 4.000 aC. aproximadament, dins del període Neolític, es va desenvolupar a la zona Est de la península el que s'ha anomenat art rupestre Llevantí, caracteritzat per les imatges plenes de moviment representant figures humanes masculines i femenines, escenes de caça, lluites de guerrers, imatges d'animals, etc., sempre dins d'abrics o baumes de poca profunditat. Hi trobem aquest tipus de pintures al Prepirineu d'Oscà, Lleida, Tarragona, Castelló, València, Terol, Conca, Múrcia, Alacant, Albacete i alguns abrics d'Andalusia. A les comarques tarragonines trobem pintures rupestres llevantines a Tivissa, Freginals, el Perelló, Alfara de Carles, Ulldecona (amb 11 abrics que configuren el més important conjunt d'art rupestre llevantí de Catalunya)...

Al massís del Port no hi ha gaires mostres d'art rupestre, llevat de l'abric de la Cova dels Rossegadors, al terme de la Pobla de Benifassar, les pintures de la Fenellasa, a Beseit, corresponents a l'art esquemàtic, posterior a l'estil llevantí i algunes pintures geomètriques a les proximitats de la Cova Pintada, al terme d'Alfara de Carles. També a les rodalies de Queretes,

fora de l'àmbit del massís i dins de la comarca del Matarranya, trobem pintures al Barranc de Calapatar, la Roca dels Moros i el Barranc dels Gascons. Podríem pensar que en un territori tan extens i accidentat com és el Port, on són particularment abundants les baumes i abrics rocosos, hi tindriem que trobar en abundància aquest tipus de vestigis prehistòrics, però no és així. Segurament encara queda molta feina a fer en el camp de la descoberta i exploració de cavitats. Imagineu l'emoció que es pot sentir en el moment d'entrar a una cova i descobrir casualment alguna d'aquestes manifestacions pictòriques. Bé, doncs això és el que em va passar a mi en el transcurs d'una excursió pel Barranc del Carrer Ample, quan vaig entrar a visitar la Cova del Frare, gran cavitat situada a la dreta orogràfica del barranc, en el seu tram superior i dins del terme d'Alfara. Després de donar una ullada pel seu interior i ja quan sortia a l'exterior, vaig fixar-me en unes figures vermelles pintades a al paret, molt a prop de l'entrada de la cova. Es tractava d'una mostra de figures humanes i animals, amb escenes de caça de senglars, cérvols i cabres salvatges,

Barranc lateral i entrada a la cova del Frare

Falses pintures

on els arquers de figura estilitzada perseguien amb els seus arcs als animals, que apareixien atravesats per les fletxes, destacant la figura d'un cérvol. També hi havien algunes figures femenines amb les típiques faldes acampanades, i un toro a mig pintar. Tot això lògicament em va deixar sense alè. Era increïble que en una cova relativament visitada com aquesta encara no s'haguessin descobert aquestes pintures. Però l'alegria de la descoberta no durà gaire, doncs fetes les oportunes comprovacions amb el Servei d'Arqueologia de la Generalitat, que anteriorment ja havia tingut notícia de aquestes pintures, es va determinar que eren falses. Una de les evidències més importants per arribar a aquesta conclusió, sense necessitat de cap tipus d'anàlisi, és l'estat de conservació de les pintures, que és extraordinàriament bo i per tant impossible quan estem parlant d'unes pintures de milers d'anys d'antiguitat que han estat exposades a la degradació dels agents químics i atmosfèrics.

Sí senyor, les pintures de la Cova del Frare són un engany, un frau. I sembla ser que no és la primera vegada que es dona un cas d'aquest tipus! A qui se li pot ocórrer una cosa així? Un bromista molt ben documentat, doncs les pintures estan fetes amb molta cura i mantenint-se sempre dins de les característiques de l'estil

llevantí. Fins i tot les imatges femenines amb les faldes acampanades són molt semblants a les que es troben al abric de Cogull, a Lleida.

Malgrat tot, la visita a la Cova del Frare i de pas, a les seves pintures rupestres falses, és una excursió prou interessant com per ser tinguda en compte. Així doncs em permeto donar-vos les oportunes indicacions per realitzar aquest itinerari, que podem situar quasi totalment en territori de la Terra Alta, dins del terme d'Orta.

El punt de partida el situem a l'**àrea de pícnic de la Franqueta**, a la qual arribem per pista asfaltada des de la cruïlla d'Orta amb la carretera de Tortosa a Vall-de-roures. Després de deixar el vehicle a l'aparcament, creuem el **pont sobre el riu dels Estrets**. Deixem l'àrea de pícnic a la dreta i continuem per la pista asfaltada paral·lela al riu. Una mica més endavant deixem a l'esquerra una derivació que puja al **Mas de Quiquet**. Als 6' arribem a la confluència del **Barranc del Carrer Ample** amb el **riu dels Estrets**. Deixem la pista i anem cap a l'esquerra pel llit del barranc en direcció a una antiga **pedrera de marbre**. Aquesta explotació resta abandonada des de fa molts anys, encara que durant un temps es va intentar tornar a posar-la en funcionament sense èxit. Encara es veuen blocs de marbre marcats i preparats per la seva extracció. Anem caminant pel llit pedregós del

barranc, ple de blocs i de trànsit incòmode. De tant en tant trobarem trams de sender que ens faran sortir del torrent, per tornar a entrar-hi a la poca estona. Als 24' passem per un estret amb una surgència d'aigua: és l'anomenada **Font de les Figuerasses**. Als 25' agafem un camí que surt a la dreta i que passa per una clariana. Als 27' entrem a l'**Estret de Palanquetes**, entre dues grans roques. Una mica més endavant a l'esquerra, veurem una roca foradada que dona lloc a un bonic arc natural. Als 33' arribem a una bifurcació de barrancs. El de l'esquerra és el **Riu Sec**. Seguim per la dreta. Una mica més endavant, travessem una clariana i tornem al llit del barranc. Als 40' trobem dipòsit d'aigua i un abeurador. L'aigua ve canalitzada de la propera **Font de les Baranes**, situada al llit del torrent. Als 44' comença un estret amb forta pujada. El barranc fa un gir a la dreta i el pendent s'accentua, entre grans blocs i terreny molt abrupte. En aquest sector es veuen encara les restes de l'antic camí tallat a la roca i marginat, totalment desfet per l'acció dels aiguats. Potser l'origen del mot Carrer Ample caldria buscar-lo en aquest tram de camí empedrat i marginat amb forta inclinació, utilitzat antigament per conduir els ramats a les altes pastures del Mas de Maraco i Coll d'Alfara. Als 49' arribem al final de la forta pujada. Després d'un tram més planer, entrem a un altre estret i continuem pujant. Als 52' hem sortit de l'estret i entrem al bosc. El fons del barranc queda a la nostra esquerra. Anem seguint un bonic sender envoltats per un magnífic bosc de pi negral i alzines, amb abundància de boix i falgueres. A la 1h 06' sortim del bosc i

arribem a un eixamplament del barranc, on hi ha un gran pla pedregós envoltat per tarteres. El paisatge és feréstec i captivador. Seguim recte, sense deixar el camí. Després de creuar el pla i de deixar un petit abric a l'esquerra, a la 1h 11' entrem a un sinuós **estret**, on podrem contemplar unes extraordinàries estratificacions rocoses de tipus isoclinal. Sortim de l'estret i seguim el curs del barranc, que encara continua sinuós i s'encaixona una mica més endavant. A la 1h 17' arribem a una bifurcació de barrancs. Ens envolta un paisatge totalment mineral, la vegetació gairebé ha desaparegut i els vessants del barranc estan coberts per grans extensions de tarteres. A la nostra dreta es retalla la desolada carena de les **Rases del Maraco**. Deixem el barranc del Carrer Ample i seguim pel barranc secundari de l'esquerra, on es veu perfectament una gran cavitat rocosa, que correspon a la **Cova del Frare**. En un minut més arribem a l'entrada de la cova (temps total, 1h 18'), amb unes dimensions considerables, utilitzada tradicionalment pels pastors com a refugi i per aixoplugar-hi el bestiar. Les pintures les veureu sols entrar a mà esquerra, a poca distància de l'exterior i a una alçada d'entre 1 i 2 metres. Després d'efectuar la visita a la cova, el retorn s'ha de fer seguint el mateix itinerari, encara que per als més caminadors hi ha l'opció de continuar pel barranc del Carrer Ample amunt fins enllaçar amb el GR 7, travessant les Rases del Maraco i per les Clotes i el Coll de les Saleres anar a sortir a la pista que hi puja des de la Franqueta, que us retornarà al punt de partida.

Detall del Barranc del Carrer Ample des de l'entrada de la cova